

Respons

Romania: Situasjonen for rombefolkningen

- Rombefolkningen i Romania
- Levekår og hovedutfordringer
  - o Tilgang til bolig, arbeid, utdanning og helse
  - o Identitetsdokumenter
  - o Særlig utsatte grupper
  - o Diskriminering av rom og hatkriminalitet
- Rettighetsvern
  - o Politiets og rettsvesenets behandling av lovbrudd mot rom
  - o Klageordninger

Rombefolkningen i Romania

Folketellingen i 2011 i Romania viste at den totale befolkningen var på 20 121 614 personer. Sammenliknet med folketellingen i 2002, gikk folketallet ned med 15 593 personer (National Institute of Statistics 2013).

Informasjon om befolkningens etniske sammensetting, var basert på personenes frie vilje til å gi slike opplysninger. I folketellingen i 2011 oppgav 18 884 800 personer etnisitet, hvorav 621 600 (3,3 prosent) definerte seg som rom. Andelen rom økte fra 2,5 prosent i 2002 til 3,3 prosent i 2011 (National Institute of Statistics 2013).

Flere kilder mener rombefolkningen i landet er større enn det tall fra folketellingen i 2011 viser. Basert på data fra Europarådet, har EU-kommisjonen estimert at det er rundt 1 850 000 rom i Romania. Dette tilsier 8,32 prosent av den totale befolkningen (Government of

Romania u.å., s. 6). *European Roma Rights Center (ERRC)*¹ anslår at rom utgjør rundt 9 prosent av befolkningen i Romania (ERRC 2013, s. 7).

Rombefolkningen er etter ungarerne den nest største minoriteten i Romania.. Rombefolkningen bor relativt jevnt fordelt i landet, men har en forholdsvis høy andel av befolkningen i fylkene Calarasi (8,1 prosent), Mures (8,8 prosent), Salaj (6,9 prosent) og Bihor (6,1 prosent) (Marin & Csonta 2012, s. 5).

Rom er ingen ensartet gruppe, og i Romania finner man en rekke ulike subgrupperinger: sporitori, ursari, tyrkisk/muslimsk rom, vatrasi, rudari, ungarskspråklig rom, lingurari og caldarari (ERRC 2013, s. 7).² En undersøkelse gjennomført av UNDP, Verdensbanken og EU-kommisjonen³ (heretter UNDP/VB/EU-undersøkelsen) i 2011, viste at 46 prosent av romhusholdningene snakket mest rumensk i hjemme, 44 prosent snakket mest romani, 10 prosent snakket mest ungarsk og 1 prosent benyttet seg av andre språk (Brüggemann 2012, s. 57).

Levekår og hovedutfordringer

Det synes å være enighet kildene imellom om at rombefolkningens levekår i Romania er langt dårligere enn resten av befolkningens, og preges av sosial marginalisering og fattigdom.

Offisielle data fra myndighetene i 2008 (gjengitt av WHO 2013, s. 1-2), viste at dobbelt så mange rom ikke hadde inntekt sammenliknet med ikke-rom. Rombefolkningens viktigste inntektskilde var sosiale ytelser som fødselsstønad, barnetrygd, andre tilleggsstønader gjeldende familier og/eller en garantert minsteinntekt-stønad (som ble mottatt av 14,4 prosent av rom versus 2 prosent ikke-rom).

I over halvparten (56 prosent) av romhusholdningene i Romania som deltok i UNDP/VB/EU-undersøkelsen i 2011, gikk minst én person i husholdningen sulten til sengs i måneden forut for gjennomføringen av undersøkelsen (VB 2012, s. 8).

Ulike studier tilsier at fattigdom er forbundet med segregering som igjen synes å ha sammenheng med dårligere tilgang til arbeid og inntekt, utdanning og tjenester (ERRC 2013, s. 7; Eurofound 2012, s. 1; Niță 2009, s. 4).

Kildene trekker frem fire områder der rombefolkningen i Romania generelt er dårligere stilt enn andre: bolig, arbeid, utdanning og helse (FRA 2012).

---

¹ ERRC er en interesseorganisasjon som arbeider med romproblematikk. ERRC har konsultativ status i FNs økonomiske og sosiale råd og i Europarådet. Se organisasjonens hjemmeside: <http://www.errc.org/about-us-overview>.

² Kilden omtaler ikke disse grupperingene nærmere, og Landinfo har derfor valgt å ikke fokusere på dette.

³ *European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)* og EU-kommisjonen, UNDP og Verdensbanken har gjennomført to omfattende undersøkelser om roms levekår i elleve ulike EU-land i 2011, Romania inkludert. Dette datamaterialet har dannet grunnlag for flere analyser og rapporter. Disse undersøkelsene har også omfattet et utvalg ikke-rom som bor i romhusholdningenes umiddelbare nærhet under hva som defineres som "similar circumstances". Dette for å kunne gi et sammenliknbart datagrunnlag (FRA 2012; O'Higgins 2012, s. 16).

Tilgang til bolig

Kildene anser boligsituasjonen som en av de største utfordringene rom står overfor. Boligsituasjonen inkluderer flere forhold som ingen tilgang til bolig, lav standard på boligen, uoverkommelige kostnader knyttet til bolig og trusler om utkastelse.

UNDP/VB/EU-undersøkelsen viste blant annet at 72 prosent av rombefolkningen i Romania bor i husholdninger uten tilgang til innlagt vann. Til sammenlikning var tallet 52 prosent for befolkningen som bodde i deres umiddelbare nærhet (Perić 2013, s. 2).

Mer enn halvparten av rombefolkningen bor i rurale områder av landet (Marin & Csonta 2012, s. 5, 7). En stor andel av rom bor også i utkanten av byer eller i områder adskilt fra majoritetsbefolkningen. ERRC omtaler dette forholdet som isolasjon, med direkte innvirkning på rombefolkningens tilgang til offentlig transport, skoler, sykehus og andre offentlige tjenester. ERRC mener at denne fysiske isolasjonen er et hinder for integrering (ERRC 2013, s. 8).

Studier viser at boliger eller områder rom bor i, ofte er uregulerte. Bybeboerne kan mangle formell dokumentasjon angående rett til bolig eller grunn. Det kan være høye kostnader forbundet med å legalisere eiendomsforhold (ERRC 2010, s. 31). Manglende formell dokumentasjon på eiendom og bolig gjør rom sårbare for tvangsutkastelse.

Det blir rapportert om tilfeller av tvangsutkastelse av rombefolkningen i Romania. I en rapport fra 2010 ble det, ifølge ERRC, rapportert om "et mindre antall" tvangsutkastelser i Romania (ERRC 2010, s. 64). I henhold til Amnesty International ble 56 romfamilier utsatt for tvangsutkastelse fra sentrum av byen Cluj-Napoca i 2010. Noen familier hadde bodd på stedet i rundt 25 år, ingen av de involverte ble varslet, og alternative løsninger var ikke blitt prøvd (Council of Europe 2012, s. 150). I september og oktober 2013 ble det rapportert om tvangsutkastelser av mer enn 20 romfamilier. Bygningene familiene bodde i, hadde ikke riktig autorisasjon. Lokale myndigheter hadde imidlertid delvis erkjent at familiene hadde en viss boligrett (AI 2013).

Det er ingen nasjonal lovgivning som stiller krav om alternativ og adekvat relokalisering. Enkelte rom som har blitt utsatt for tvangsutkastelse, har blitt plassert i boliger med utilstrekkelig standard eller i områder som ikke er egnet til bosetting (ERRC 2013, s. 17-18; AI 2013).

I henhold til ERRC er tilgangen til sosiale boliger for rom, begrenset som følge av manglende informasjon og diskriminerende utvelgelseskriterier (ERRC 2013, s. 8). I en rapport fra 2010 vises det til at organisasjonen har dokumenterte tilfeller der rom som har søkt sosialbolig, har fått avslag uten noen forklaringer (ERRC 2010, s. 59).

Tilgang til arbeid

Den gjennomsnittlige arbeidsledigheten i alle de 28 EU-landene oppgis å være på 10,9 prosent. Til sammenlikning var arbeidsledighetsraten i Romania 7,3 prosent i november 2013, hvilket var en økning fra 6,7 prosent i november 2012 (Østgårdsgjelten 2014).⁴

---

⁴ Situasjonen i Europa er verst for unge som forsøker å få arbeid, og ungdomsledigheten i Romania er tilsvarende den i EU under ett med 23,3 % (Østgårdsgjelten 2014).

Arbeidsledigheten blant rom i Romania er høyere enn for befolkningen generelt. UNDP/VB/EU-undersøkelsen viste at 44 prosent var arbeidsledige (VB 2012, s. 18).

ERRC mener at arbeidsledigheten blant rom er høyere enn UNDP/VB/EU-undersøkelsen tilsier. Resultatene fra en undersøkelse foretatt i 2012, viste at 51,5 prosent rom, i alderen fra 16 år og eldre, ikke var i arbeid, og kun 10 prosent opplyste at de hadde hatt fast arbeid i løpet av de siste to årene (ERRC 2013, s. 8).

En stor del av rom som har arbeid, er sysselsatt i den uformelle sektoren⁵ (VB 2012, s. 19). Rom blir ofte sysselsatt gjennom sesongarbeid, og mange rom har jobb kun i kortere perioder. Et stort antall har aldri hatt formelt lønnet arbeid (ERRC 2013, s. 8).

Tilgang til utdanning

UNDP/VB/EU-undersøkelsen viste at det de siste årene har vært en økning i andel rombarn som går på grunnskole. I 2004 fullførte 71 prosent rombarn grunnskole, mens tallet for 2011 var 83 prosent (Brüggemann 2012, s. 21). Videre økte prosentandelen av den yngre rombefolkningen som kan lese og skrive fra 72 prosent i 2004 til 86 prosent i 2011 (Brüggemann 2012, s. 26). Det er imidlertid lavere skoledeltakelse blant rombarn enn blant befolkningen som bor i umiddelbar nærhet av romhusholdninger (Brüggemann 2012, s. 41).

Resultat fra andre undersøkelser har vist at 70 prosent av rombarn er innskrevet i grunnskolen, mens det nasjonale gjennomsnittet er på 93,5 prosent. Videre opplyser 25 prosent av voksne over 16 år at de ikke kan lese og skrive, og 23 prosent at de ikke har fullført noen skolegang (Marin & Csonta 2012, s. 6).

Ulike kilder trekker frem segregering som en stor utfordring innen utdanningsfeltet. I en omfattende rapport om utdanning, basert på UNDP/VB/EU-undersøkelsen, blir segregering definert som:

An ethnically segregated school or class is understood as a school or class where a local minority, in terms of the share of school age population in a territorial administrative unit, builds composes the majority of pupils in the respective school or class. The statistical overrepresentation of the minority in a regular school or class is a precondition for the school or class being labelled as ethnically segregated (Brüggemann 2012, s. 63).

Segregeringen kan ha ulike årsaker som blant annet demografi, da segregerte skoler ofte er sammenfallende med boligsegregering (Moisă, Rostas, Tarnovschi, Stoian, Rădulescu & Andersen 2013, s. 62). Enkelte studier antyder at det er sammenheng mellom språk og segregering, da det er flere rombarn fra romanitalende familier i segregerte klasser enn rombarn fra rumensktalende familier (Moisă et al. 2013, s. 63).

I 2012 estimerte *Roma Education Fund* (gjengitt i Civil Society Monitoring Report 2012, s. 63) at mellom 13 og 45 prosent av rombarn var elever ved segregerte skoler. UNDP/VB/EU-undersøkelsen viste at 22 prosent av rombarn mellom syv og femten år gikk på segregerte

---

⁵ Når det gjelder uformelt arbeid, viser Verdensbanken til manglende skriftlige arbeidskontrakter og fraværet av betaling for sosiale bidrag som pensjon og helsetjenester (VB 2012, s. 19).

skoler. Ifølge Civil Society Monitoring Report kan tilgjengelig data om segregering innen skolen være mangelfull (Moisă et al. 2013, s. 61-64).⁶

Segregering innenfor skolevesenet på grunnlag av etnisitet er forbudt i henhold til Ministral Order nr. 1540 fra 2007 (Moisă, F. et al. 2013, s. 63).

Tilgang til helsevesen

Rumenske borgere skal ha tilgang til gratis medisinsk behandling i det offentlige helsevesenet dersom de har helseforsikring. Arbeidstakere med arbeidskontrakt skal motta obligatorisk helseforsikring. Personer uten arbeid kan benytte helseforsikring dersom de betaler en viss sum. Barn opp til 18 år mottar gratis medisinsk behandling. Det samme gjelder studenter opp til 26 år. Personer uten helseforsikring mottar kun akuttmedisinsk behandling (Marin & Csonta 2012, s. 7).

Det rumenske helsevesenet har blitt vurdert til ikke å ha kapasitet til å utøve adekvate helsetjenester, hvilket resulterer i et dårlig helsevesen for majoriteten av befolkningen (Soros Foundation, Open Society Institute-Sofia, Fundación Secretariado Gitani & Fondazione Casa delle Carità Angelo Abriani 2012, s. 185).

UNDP/VB/EU-undersøkelsen identifiserte tre felt innenfor helseområdet som fremstår særlig problematisk for rombefolkningen: tilgang til helsetjenester, helse vedrørende mor/barn og egen oppfatning av helse (Mihailov 2013a, s. 1). Resultatene fra undersøkelsen viste at 51 prosent av rombefolkningen som deltok i undersøkelsen, hadde helseforsikring. Til sammenlikning hadde 85 prosent av befolkningen bosatt i den umiddelbare nærhet av rombefolkningen, helseforsikring (Mihailov 2013b). Data fra *National House of Health Insurance* i 2009, viste at 97 prosent av hele den rumenske befolkningen hadde helseforsikring eller fri adgang til helsetjenester (Soros Foundation et al. 2012a, s. 194-195).

UNDP/VB/EU-undersøkelsen viste at rombefolkningen har lavere vaksinasjonsrater for barn. De oppgir at de ikke har midler til å betale medisiner. I tillegg indikerer resultatene av undersøkelsen at rombefolkningen tilkjennegir sykdom først når de har blitt akutt syke, hvilket resulterer i større risiko for funksjonshemminger og langvarige sykdommer (Mihailov 2013a, s. 1-2).

Verdens Helseorganisasjon (WHO) fremhever at rombefolkningen har høyere spedbarnsdødelighet, lavere deltakelse i vaksinasjonsprogram for barn, og forventet levealder er lavere enn i den øvrige befolkningen. Organisasjonene påpeker også at det er en større sannsynlighet at rombefolkningen opplever diskriminering innen helsesystemet (WHO 2013, s. vii).

Enkelte kilder har trukket frem manglende identifikasjonspapirer som en viktig årsak til at rom ikke har hatt tilgang til helsetjenester. Uten fødselsattest kan man ikke få familielege, helseforsikring eller tilgang til ulike sosiale hjelpeprogram (Wamsiedel, Vincze & Lonescu 2012, s. 13). ERRRC (2012, s. 9) og WHO (2013, s. 3) viser også til at rombefolkningen mangler identitetsdokumenter.

---

⁶ Se rapporten Civil Society Monitoring Report (s. 61-64) for en mer detaljert gjennomgang av tematikken: http://romadecade.org/cms/upload/file/9270_file24_ro_civil-society-monitoring-report_en.pdf.

Identitetsdokumenter

Romani CRISS – *Roma Centre for Social Interventions and Studies and Roma Civic Alliance of Romania* – hevdet i en rapport fra 2010 at manglende identitetsdokumenter er veldig vanlig blant rombefolkningen (2010, s. 7). Organisasjonen skriver imidlertid ikke noe om omfanget.

U.S. Department of State (2013) skriver i sin årlige rapport om menneskerettigheter for 2012 at nyere datamateriale gjeldende rombefolkningens besittelse av identitetsdokumenter, ikke er tilgjengelig. Rapporten henviser derfor til studier gjennomført i 2007 og 2008 som tilsier at mellom 1,9 og 6 prosent av rom i Romania manglet identitetsdokumenter. Til sammenlikning var det 1,5 prosent “ikke-rom” som manglet dokumentasjon på identitet.

Verdensbanken viser imidlertid til UNDP/VB/EU-undersøkelsen i 2011 og opplyser at 99 prosent av rombefolkningen som deltok i undersøkelsen i Romania, hadde fødselsattest, 97-99 prosent var i besittelse av ID-kort og 17-20 prosent hadde pass (VB 2012, s. 52).

Særlig utsatte grupper

Kvinner og barn anses ofte som de mest sårbare i rombefolkningen.

Romkvinner utsettes gjerne for dobbeltdiskriminering, i betydningen diskriminering både på grunn av kjønn og etnisitet, og innen romsamfunnet og fra storsamfunnet. Undersøkelser tilsier at situasjonen for romkvinner er vanskeligere enn for menn når det gjelder utdanning, arbeid og helse (FRA 2013).

Resultat fra studier i regi av ERRC viser at det er et uforholdsmessig stort antall rom som er ofre for menneskehandel i flere land, Romania inkludert. ERRC mener at estimat tilsier at rundt halvparten av ofrene for menneskehandel er rom, til tross for at rom kun utgjør (etter deres beregninger) ni prosent av den totale befolkningen i Romania. Organisasjonen fremhever gatebarn som spesielt utsatt (ERRC 2013, s. 31).

Ifølge ERRC er rombarn overrepresentert når det gjelder statlig omsorg for barn. Det er flere årsaker til situasjonen, men de fleste faktorene er fattigdomsrelaterte. Romfamilier hevder også at de har manglende juridisk representasjon, vanskeligheter med å få tilgang til informasjon under saksbehandlingen og at det forekommer feil (“bias”) i saksbehandlingen (ERRC 2013, s. 32).

Diskriminering av rom og hatkriminalitet

I 2008 ble det gjennomført en omfattende undersøkelse i syv EU-land⁷: *European Union Minorities and Discrimination Survey* (kalt EU-MIDIS). Data fra undersøkelsen viste at 47 prosent av alle rom som deltok, i syv EU-land, rapporterte om opplevd diskriminering i løpet av de 12 siste månedene. Til sammenlikning rapporterte 25 prosent av respondentene i Romania om opplevd diskriminering (FRA 2009, s. 4).

Av de som rapporterte om opplevd diskriminering i Romania, hadde 23 prosent opplevd diskriminering på arbeidet eller i forbindelse med å finne arbeid, 10 prosent hadde opplevd diskriminering fra utleier/boligeier, 17 prosent hadde opplevd diskriminering fra helsepersonell, 15 prosent hadde opplevd diskriminering fra personell innen sosialtjenester, 6 prosent hadde opplevd diskriminering fra skolepersonell og 24 prosent hadde opplevd

---

⁷ Landene som deltok i undersøkelsen, var Bulgaria, Hellas, Ungarn, Tsjekkia, Polen, Romania og Slovakia.

diskriminering innen servicenæringen (kafe, restaurant, butikk, bank). 81 prosent av respondentene hadde ikke meldt fra om de opplevde hendelsene til noen organisasjon (FRA 2009, s. 5).

UNDP/VB/EU-undersøkelsen i 2011 om Romania viste at 25 prosent av rom som deltok, rapporterte om opplevddiskriminering. Disse resultatene samsvarer i stor grad med funnene fra EU-MIDIS-undersøkelsen, og nivået av opplevddiskriminering i Romania er relativt lav sammenliknet med andre EU-land (FRA & UNDP 2012, s. 27).

Det foreligger mange undersøkelser vedrørende diskriminering av rom i Romania. Noen studier viser at rombefolkningens opplevelse av diskriminering på grunn av etnisitet er synkende sammenliknet med resultat fra tidlig 2000-tall, men andre viser at roms opplevelse av diskriminering er vedvarende (Soros Foundation et al. 2012a, s. 191-194).

I Romania har det forekommet flere tilfeller der høytstående politikere har kommet med stigmatiserende utsagn om rom (ERRC 2012, s. 12). I 2007 ble det gjort et opptak av president Basescu som kalte en journalist for en "filthy gypsy". Saken ble påklaget til *National Council for Combating Discrimination* (NCCD) som fant uttalelsen diskriminerende og sanksjonerte presidenten med en administrativ advarsel. Presidenten påklaget NCCDs beslutning til retten (*Court of Appeal*) som opprettholdt NCCDs vedtak. Avgjørelsen ble igjen påklaget, og *High Court of Cassation and Justice* opprettholdt NCCDs vedtak om diskriminering, men opphevet sanksjonen. Romani CRISS har påklaget saken til Den europeiske menneskerettsdomstolen som ennå ikke har uttalt seg i saken (Marin & Csonta 2012, s. 17).

I 2010 krevde representanter for rom-samfunnet at daværende utenriksminister Baconschi skulle trekke seg etter hans kommentarer om rombefolkningen i Romania i samtale med den franske EU-ministeren. I denne samtalen benyttet statsråden seg av begreper som "fysiologisk" og "naturlig", og impliserte at rom er genetisk disponert for kriminalitet. Romanias president Basescu gikk offentlig ut etter hendelsen og forsvarte utenriksministeren, og uttalte at Romanias omdømme i utlandet ble skadet av at romtiggere "finnes på ethvert gatehjørne" (Council of Europe 2012, s. 43). Hendelsen ble påklaget av ulike interesseorganisasjoner til NCCD, som fant uttalelsene diskriminerende mot rom (ERRC 2013, s. 25-26).

Når det gjelder etnisk motivert vold, viste EU-MIDIS-undersøkelsen at 18 prosent av alle rom som deltok i undersøkelsen, rapporterte å ha vært offer for rasistisk motivert vold, trusler eller alvorlige overgrep de siste 12 månedene. Rapporten har ikke spesifikke tall for Romania (FRA 2009, s. 9-10). Kildene omtaler i liten grad etnisk motivert hatkriminalitet i Romania (se blant annet ERRC 2012 og 2013), og i en rapport om hatkriminalitet i Europa, opplyses det at: "No evidence of hate crime data collection was found for Romania. Information as of September 2012" (FRA 2012, s. 8).

Rettighetsvern i Romania

EU og unionens medlemsstater har et felles ansvar for inkludering av rombefolkningen. EU har derfor utviklet et juridisk rammeverk som skal gi økt beskyttelse for marginaliserte grupper mot rasisme og diskriminering, samt bedre integreringen. I tråd med dette har ulike strategier blitt vedtatt som blant annet Lisbon Strategy, EU Platform for Roma Inclusion,

Decade of Roma Inclusion og EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020 (Soros Foundation et al. 2012b, s.143).

Romania har ratifisert sentrale internasjonale og europeiske menneskerettighetskonvensjoner (Utrikesdepartementet 2011, s. 2).

Romanias grunnlov garanterer like rettigheter for nasjonale minoriteter og forbyr diskriminering på grunnlag av rase, nasjonalitet, etnisitet, språk, religion, kjønn, meninger, politisk tilknytning, eiendom og sosialt opphav. Prinsippet om likhet og ikke-diskriminering i grunnloven er regulert i detalj gjennom Governmental Ordinance No. 137/2000, også kalt anti-diskrimineringsloven. Lovverket er videre supplert med en rekke andre bestemmelser på ulike områder, blant annet arbeid, utdanning, helse etc. Dersom det skulle være en konflikt mellom noen av bestemmelsene, skal anti-diskrimineringsloven ha forrang (Marin & Csonta 2012, s. 9).

Det er etablert et eget departement for interetniske relasjoner (*Department for Interethnic Relations*) som skal ivareta forholdet mellom minoritetene og myndighetene. Rådet for nasjonale minoriteter (*Council of National Minorities*) er underlagt departementet og består av 19 minoritetsrepresentanter, inkludert en representant for rombefolkningen. *The National Agency for Roma* skal koordinere og overvåke gjennomføringen av regjeringens politikk vedrørende romproblematikk (ERRC 2013, s. 11).

Det er etablert et rammeverk for arbeidet med å bedre rombefolkningens levekår og rettigheter i Romania, der *Strategy of the Government of Romania for improving the condition of the Roma for the period 2001-2011* og *Decade of Roma Inclusion 2005-2010*⁸ har dannet grunnlaget for den overordnede strategien.

I desember 2011 ble *The Romanian Government's Strategy for the inclusion of Romanian citizen belonging to the Roma minority for the period 2012-2020*, vedtatt. Denne strategien er utviklet i samsvar med kravene for EUs rammeverk for rom (Government of Romania 2011, s. 2).

Viktige institusjoner for beskyttelse av den rumenske befolkningens rettigheter og anti-diskrimineringsarbeidet, er Ombudsmannen (som blir kalt People's Advocate i Romania) og *National Council for Combating Discrimination* (NCCD). Ombudsmannen behandler klager vedrørende brudd på konstitusjonelle rettigheter. I løpet av de seks første månedene av 2012 behandlet institusjonen 5969 klager (U.S. Department of State 2013, s. 19).

NCCD er den mest sentrale institusjonen når det gjelder anti-diskrimineringsarbeid i Romania, og har ansvar for å forebygge diskriminering, overvåke, utrede og avgjøre diskrimineringsaker, megle mellom partene, og gi juridisk bistand til personer utsatt for diskriminering (Marin & Csonta 2012, s. 12).

Politiets og rettsvesenets behandling av lovbrudd mot rom

Det amerikanske utenriksdepartementet gir i sin årlige rapport for 2012 om menneskerettigheter uttrykk for at: "Major human rights problems included police and

---

⁸ Romania er ett av seks EU-land som deltar i et regionalt prosjekt, *Decade of Roma Inclusion 2005-2010*, hvor boligforhold, arbeid, helse og utdanning er prioriterte områder (FRA 2009, s. 11).

gendarme mistreatment and harassment of detainees and Roma, including the death of three Roman at the hands of police and gendarmes” (U.S. Department of State 2013, s. 1).

I sin rapport for perioden 2011-2013 opplyser ERRC at det i april 2013 ble rapportert om tre hendelser om overgrep mot rom hvor enten politi eller ansatte ved et sikkerhetsfirma leid av ordførerens kontor, skal ha stått bak. Den 31. mai 2012 ble en mann av etnisiteten rom skutt og drept, og den 10. juni ble to rom skutt og drept (ERRC 2013, s. 23-24). Amerikanske myndigheter opplyser også om et drap den 28. juli 2012. Ifølge U.S. Department of State er drapet som skjedde i mai under etterforskning, mens politimannen involvert i hendelsen 28. juli er siktet for overlatt drap. Den militære påtalemyndigheten etterforsket hendelsen 10. juni og konkluderte med at tjenestemannen handlet i selvforsvar (U.S. Department of State 2013, s. 2).

Landinfo er ikke kjent med rapporter som beskriver flere alvorlige hendelser i 2012 der politiet har utøvet vold mot rom, enn de som er referert til her.

Klager fra den rumenske befolkningen vedrørende politiets tjenesteforsømmelse behandles av interne disiplineringskomiteer på stedet der den involverte tjenestemannen arbeider. I 2010 ble det gjennomført disiplinære sanksjoner mot 1089 polititjenestemenn etter en intern undersøkelse (U.S. Department of State 2013, s. 4).

Interesseorganisasjonen Romania CRISS (gjengitt i Marin & Csonta 2012, s. 27) overvåker tilfeller av maktmisbruk av polititjenestemenn mot rombefolkningen, og mener at majoriteten av tilfellene gjeldende fysisk eller verbale maktmisbruk mot rom, har sammenheng med etnisitet. De siste årene⁹ skal organisasjonen ha dokumentert rundt 50 tilfeller av maktmisbruk fra politiets side. I mange av disse tilfellene har reaksjonen fra administrasjons- og innenriksdepartementet vært en offentlig uttalelse om at hendelsene har vært innenfor lovverket (ERRC & Romani CRISS 2014, s. 4). Romani CRISS mener (gjengitt i Marin & Csonta 2012, s. 27) at påtalemyndighetene ikke etterforsker sakene i samsvar med standarder fastsatt av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, og at rettsmyndighetene vanligvis avviser sakene.

Klageordninger

Den rumenske straffeloven forbyr oppfordring til hat eller diskriminering på grunn av blant annet rase, nasjonalitet, etnisitet. Er motivet for den kriminelle handlingen rasistisk, er dette å anse som en skjerpande faktor (Marin & Csonta 2012, s. 11).

Dersom en diskriminerings sak ikke faller inn under strafferetten, er det to klageordninger man kan benytte seg av. En person som mener (seg) å ha blitt diskriminert, kan levere en klage til NCCD eller anlegge et sivilt søksmål ved domstolen. Man kan benytte seg av de to klageordningene parallelt (Marin & Csonta 2012, s. 12).

En klage må leveres NCCD innen ett år fra den dato hendelsen skjedde eller innen ett år fra den dato da personen ble kjent med anti-diskrimineringsloven. Steering Committee i NCCD skal fatte vedtak i saken innen 90 dager. Vedtaket kan påklages innen 15 dager. Dersom NCCD mener det har forekommet diskriminering, vil det gi bøter, en skriftlig advarsel og/eller anbefalinger. NCCD kan også avgjøre at det skal megles mellom partene i saken (Marin & Csonta 2012, s. 12).

---

⁹ Det opplyses ikke om hvor mange år eller hvilke år dette gjelder.

NCCD har opplyst at mange av sakene som blir behandlet, omhandler diskriminerende ytringer (“hate speech”). I perioden 2003-2010 ble det påvist 129 saker hvor det hadde forekommet diskriminering på grunnlag av rase eller etnisitet. 97 av de 129 sakene omhandlet rom. Av de i alt 129 sakene ble det i 61 saker gitt administrative advarsler som sanksjoner, i 29 saker ble det gitt administrative bøter, og i 27 saker ble det gitt anbefalinger (Marin & Csonta 2012, s. 13, s. 21).

U.S. Department of State (2013, s. 19) opplyser at NCCD¹⁰ behandlet 706 klager om diskriminering i løpet av 2012, hvorav 98 av dem gjaldt diskriminering mot rom¹¹. Etter 2010 har ikke NCCD publisert noen årsrapporter med informasjon om utfallet av sakene (Marin & Csonta 2012, s. 21).

Når det gjelder søksmål for domstolen, må klagen sendes til domstolen innen tre år etter hendelsen eller tidspunktet da klageren ble kjent med at hendelsen var av diskriminerende karakter. Det har vært få diskrimineringsaker for retten. Majoriteten av sakene har blitt bragt til retten av frivillige organisasjoner og gjelder klager over NCCDs avgjørelser. Domstolene publiserer ikke noen statistikk over utfallet av sakene (Marin & Csonta 2012, s. 14, s. 21).

Interesseorganisasjoner hvis mandat er beskyttelse av menneskerettigheter, kan initiere en klage både hos NCCD og i retten dersom det er en gruppe eller samfunn som påberoper seg diskriminering. NGO-er kan også opptre på vegne av et offer dersom offeret ønsker det. I sivile saker kan enhver ha krav på gratis retts hjelp dersom man beviselig har for lav inntekt til å betale rettsomkostningene (Marin & Csonta 2012, s. 15). Det finnes flere organisasjoner, både nasjonale og internasjonale, som jobber med romproblematikk i Romania.

Ifølge U.S. Department of State (2013, s. 20) har befolkningen stort sett tillit til både NCCD og Ombudsmannen. Samme kilde trekker frem at observatører generelt anser NCCD som mer effektiv enn Ombudsmannen, men at ingen av institusjonene mottar nok ressurser (U.S. Department of State 2013, s. 20). Det har blitt rettet kritikk mot NCCDs håndtering av saker som involverer statlige tjenestemenn på høyt nivå, og EU-domstolen (European Court of Justice) har kritisert NCCDs praksis med å utstede administrative advarsler fremfor bøter (Marin & Csonta 2012, s. 13).

For øvrig kan en rumensk borger også klage en sak inn for domsstolssystemet i EU.

Kjennskap til bistandsordninger

Mange rom har ikke kjennskap til hvilke tjenester og tilbud, spesielt rettet mot rom, som eksisterer. UNDP/VB/EU-undersøkelsen fra 2011 viste at store deler av rombefolkningen som deltok i undersøkelsen, verken var kjent med hjelpetilbud eller med større politiske programmer som *Roma Decade*. Kun tolv prosent svarte bekreftende på spørsmålet “Do you know of any organization in [country] that can offer support or advice to people who have been discriminated against? ”, og bare fem prosent svarte bekreftende på spørsmålet “Have you heard about the Decade of Roma Inclusion initiative? ” (Perić 2012, s. 51).

---

¹⁰ I rapporten fra amerikanske myndigheter står det CNCD. Dette er samme institusjon som andre kilder omtaler som NCCD. CNCD står for Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

¹¹ Det opplyses ikke om utfallet av sakene.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- AI, dvs. Amnesty International (2013, 22. oktober). *Public Statement. Romanian government is failing homeless Roma in Eforie Sud*. London: AI. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR39/021/2013/en/3cbe0093-f4b0-4b68-9a75-8aa7f836d76a/eur390212013en.pdf> [lastet ned 13. januar 2014]
- Brüggemann, C. (2012). *Roma Education in Comparative Perspective. Analysis of the UNDP/World Bank/EC Regional Roma Survey 2011. Roma Inclusion Working Papers*. Bratislava: United Nations Development Programme. Tilgjengelig fra <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/Roma-Education-Comparative-Perspective-UNDP.pdf> [lastet ned 6. januar 2014]
- Council of Europe, Commissioner for Human Rights (2012, februar). *Human rights of Roma and Travellers in Europe*. Strasbourg: Council of Europe. Tilgjengelig fra http://www.crin.org/docs/prems79611_GBR_CouvHumanRightsOfRoma_WEB.pdf [lastet ned 3. februar 2014]
- Eurofound (2012). *Living conditions of the Roma: Substandard housing and health*. Dublin: Eurofound. Tilgjengelig fra <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/02/en/1/EF1202EN.pdf> [lastet ned 6. januar 2014]
- ERRC, dvs. European Roma Rights Centre. Romania (2010, desember). *Standards Do not Apply. Inadequate housing in Romani communities, 2010*. Budapest: ERRC. Tilgjengelig fra http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9692_file1_standards-do-not-apply.pdf [lastet ned 14. januar 2014]
- ERRC (2012, 16. februar). *Factsheet: Roma Rights in Jeopardy*. Budapest: ERRC. Tilgjengelig fra <http://www.errc.org/cms/upload/file/factsheet-roma-rights-record.pdf> [lastet ned 14. januar 2014]
- ERRC (2013, 17. juli). *Country Profile 2011-2012*. Budapest: ERRC. Tilgjengelig fra <http://www.errc.org/cms/upload/file/romania-country-profile-2011-2012.pdf> [lastet ned 6. januar 2014]
- ERRC & Romani CRISS (2014, 22. januar). *Written Comments of the European Roma Rights Centre and Romania CRISS, concerning Romania. For Consideration by the Human Rights Committee at its 110th Session (10-28 March 2013)*. Budapest/Bucuresti: ERRC/Romani CRISS. Tilgjengelig fra <http://www.errc.org/cms/upload/file/romania-iccpr-january-2014.pdf> [lastet ned 27. januar 2014]
- FRA, dvs. The European Union Agency for Fundamental Rights (2009). *EU-MIDIS. European Union Minorities and Discrimination Survey. Data in Focus report 1; The Roma*. Budapest: FRA. Tilgjengelig fra http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf [lastet ned 21. januar 2014]

Respons **Romania: Situasjonen for rombefolkningen**

- FRA (2012). *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights*. Luxembourg: FRA. Tilgjengelig fra http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2012_hate-crime.pdf [lastet ned 27. januar 2014]
- FRA (2013, september). *Analysis of FRA Roma survey results by gender*. Luxembourg: FRA. Tilgjengelig fra <http://fra.europa.eu/sites/default/files/ep-request-roma-women.pdf> [lastet ned 13. januar 2014]
- FRA & UNDP (2012). *The situation of Roma in 11 EU member States. Survey results at a glance*. Luxembourg: FRA/UNDP. Tilgjengelig fra http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/2099-FRA-2012-Roma-at-a-glance_EN.pdf [lastet ned 10. januar 2013]
- Government of Romania, National Agency for Roma (u.å.). *Strategy for the inclusion of Romanian citizen belonging to the Roma minority for the period 2012-2020*. Utgivelsessted: Utgiver. Tilgjengelig fra http://www.anr.gov.ro/docs/Strategie_EN.pdf [lastet ned 23. januar 2014]
- Government of Romania, National Agency for Roma (2011). *Decade of Roma Inclusion 2005-2015. 2011 Progress Report*. Utgivelsessted: Utgiver. Tilgjengelig fra http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9300_file9_romania_decade-progress-report-2011-f.pdf [lastet ned 16. januar 2014]
- Marin, A. & Csonta, Á. (2012). *Discrimination of Roma Communities. Romania National Report*. Tilgjengelig fra [http://www.crj.ro/userfiles/editor/files/National%20Report%20Romania_NET-KARD\(1\).pdf](http://www.crj.ro/userfiles/editor/files/National%20Report%20Romania_NET-KARD(1).pdf) [lastet ned 16. januar 2014]
- Mihailov, D. (2013a, 16. juli). *The health situation of Roma communities. Analysis of the UNDP/World Bank /EC regional roma survey data. Policy brief*. Bratislava: UNDP. Tilgjengelig fra <http://www.scribd.com/doc/154052699/Policy-brief-Roma-health> [lastet ned 20. januar 2014]
- Mihailov, D. (2013b, 15. februar). *Unequal access: Roma and the health sector*. Budapest: UNDP. Tilgjengelig fra http://www.undp.org/content/rbec/en/home/ourwork/hiv_aids/successstories/unequal-access-roma-and-the-health-sector.html [lastet ned 16. januar 2014]
- Moisă, F., Rostas, J.A., Tarnovschi, D., Stoian, J., Rădulescu, D. & Andersen, T.S. (2013). *Civil Society Monitoring Report on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Romania*. Budapest: Decade of Roma Inclusion. Tilgjengelig fra http://romadecade.org/cms/upload/file/9270_file24_ro_civil-society-monitoring-report_en.pdf [lastet ned 14. januar 2014]
- National Institute of Statistics (2013, 4. juli). *Press Release, Nr. 159 July 4th, 2013, on the final results of Population and Housing Census – 2011 (demographic characteristics of population)*. Bucuresti: National Institute of Statistics. Tilgjengelig fra http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/Press-release-no-159_2011-Population-census-rezults.pdf [lastet ned 6. januar 2013]
- Niță, D. L. (2009, mars). *Romania. RAXEN National Focal Point. Thematic Study. Housing Conditions of Roma and Travellers*. Tilgjengelig fra http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/591-RAXEN-Roma%20Housing-Romania_en.pdf [lastet ned 10. januar 2014]
- O'Higgins, N. (2012). *Roma and Non-Roma in the Labour market in Central and South Eastern Europa. Roma Inclusion Working Papers*. Bratislava: UNDP. Tilgjengelig fra <http://www.scribd.com/doc/154053014/Roma-and-non-Roma-in-the-labour-market> [lastet ned 14. januar 2014]
- Perić, T. (2013). *The housing situation of Roma communities. Analysis of the UNDP/World Bank/EC Regional Roma Survey data. Policy brief*. Bratislava: UNDP. Tilgjengelig fra <http://www.scribd.com/doc/154052819/Policy-brief-Roma-housing> [lastet ned 16. januar 2013]
- Perić, T. (2012). *The Housing Situation of Roma Communities: Regional Roma Survey 2011. Roma inclusion Working Papers*. Bratislava: UNDP. Tilgjengelig fra <http://www.scribd.com/doc/154052894/The-housing-situation-of-Roma-communities> [lastet ned 16. januar 2014]

Respons **Romania: Situasjonen for rombefolkningen**

- Romani CRISS (2010, 27. juli). *Shadow report for the committee on the elimination of racial discrimination. On the occasion of report of Romania, Bucharest, July 2010 – 07 – 27*. Bucuresti: Romani CRISS. Tilgjengelig fra <http://www.romanicriss.org/PDF/Shadow%20report%20CERD%20Romania%20-%20CRISS%20ACRR%20monitors'%20network.pdf> [lastet ned 20. januar 2014]
- Soros Foundation, Open Society Institute-Sofia, Fundación Secretariado Gitani & Fondazione Casa delle Carità Angelo Abriani (2012a, mai). *Roma situation in Romania, 2011. Between social inclusion and migration. Country Report – Romania*. Bucuresti: Soros Foundation. Tilgjengelig fra http://www.eu-inclusive.eu/sites/default/files/en_195_Roma%20situation%20in%20Romania_0.pdf [lastet ned 6. januar 2014]
- Soros Foundation, Open Society Institute-Sofia, Fundación Secretariado Gitani & Fondazione Casa delle Carità Angelo Abriani (2012b). *Roma Inclusion in Romania: Policies, Institutions and Examples*. Bucuresti: Soros Foundation. Tilgjengelig fra http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9668_file1_soros_romania_foundation_report--roma-inclusion-in-romania--policies-institutions-and-examples.pdf [lastet ned 27. januar 2014]
- U.S. Department of State (2013). *Romania 2012 Human Rights Report*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/#wrapper> [lastet ned 20. januar 2014]
- Utrikesdepartementet (2011). *Mänskliga rättigheter i Rumänien 2010*. Stockholm: Utrikesdepartementet. Tilgjengelig fra <http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-varlden/ud-s-rapporter-om-manskliga-rattigheter/europa-och-centralasien?c=Rumänien> [lastet ned 3. februar 2014]
- VB, dvs. Verdensbanken (2012, 4. september). *Reducing vulnerability and promoting the self-employment of Roma in Eastern Europe through financial inclusion*. Washington D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9683_file1_reducing-vulnerability-and-promoting-the-self-employment-of-roma-in-eastern-europe-through-financial-inclusion.pdf [lastet ned 15. januar 2014]
- Wamsiedel, M., Vincze, E. & Lonescu, L. (2012). *Roma Health. Perspective of the actors involved in the health system – doctors, health mediators and patients*. Bucuresti: Romani CRISS. Tilgjengelig fra http://www.romanicriss.org/PDF/raport%20final%20osi%20health%20_engleza.pdf [lastet ned 20. januar 2014]
- WHO, dvs. World Health Organization (2013). *Roma health mediation in Romania*. København: WHO. Tilgjengelig fra http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0016/235141/e96931.pdf [lastet ned 20. januar 2014]
- Østgårdsgjelten, Roar (2014, 8. januar). EU: Ingen lysning for de ledige. *Aftenposten*. Tilgjengelig fra <http://www.aftenposten.no/okonomi/EU-Ingen-lysning-for-de-ledige-7427337.html> [lastet ned 9. januar 2014]

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.